

โครงการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตประชาชน

ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2561

วันพุธที่ 29 สิงหาคม 2561

ณ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม

และบ้านวังพลับ หมู่ที่ 5 ตำบลวังหิน อำเภอวังโป่ง

จังหวัดเพชรบูรณ์

สารบัญ

การดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริพอเพียง	๓
แนวพระราชดำริในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง	๓
ทฤษฎีใหม่	๓
แนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (พร้อมตัวอย่าง)	๔
- ตัวอย่างพืชที่ควรปลูกและสัตว์ที่ควรเลี้ยง	๗
- ประโยชน์ของทฤษฎีใหม่	๘
- ทฤษฎีใหม่ที่สมบูรณ์	๘
- ระบบทฤษฎีใหม่ที่สมบูรณ์	๙
การวางแผนการผลิตพืชเศรษฐกิจ	๙
- เว็บไซต์ทางการเกษตรที่น่าสนใจ	๑๑
การทำการเกษตรแบบผสมผสานที่ยั่งยืนและพัฒนาเป็นอาชีพจากการเกษตร	๑๒
- การผลิตแบบไร่นาสวนผสม หรือการทำเกษตรแบบผสมผสาน	๑๒
- หลักการและเงื่อนไขของเกษตรผสมผสาน	๑๒
- การพัฒนารูปแบบการเกษตรผสมผสานในประเทศไทย	๑๓
- รูปแบบของเกษตรผสมผสาน	๑๓
- จุดเด่นของการเกษตรผสมผสาน	๑๔
การศึกษาดูงานพื้นที่ครัวเรือนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง	๑๕
ณ บ้านวังพลับ หมู่ที่ ๕ ตำบลวังหิน อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์	
- การดำเนินงานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านวังพลับ	๑๖
ฐานการเรียนรู้ที่ ๑ สบู่กลีเซอรินมะขาม และผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร	๑๘
- สบู่กลีเซอรินสมุนไพร	๒๐
- สบู่ถ่านไม้ไผ่	๒๔
- ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร เช่น แชมพูมะกรูด	๒๕
ฐานการเรียนรู้ที่ ๒ กลัวยหอมทอง และผลิตภัณฑ์กลัวยแปรรูป	๒๗
- การเตรียมหน่อกลัวยหอมทองสำหรับปลูกให้มีอัตราการรอดสูง	๒๗
- ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกลัวย	๓๒
ฐานการเรียนรู้ที่ ๓ ฐานการเรียนรู้ด้านลดรายจ่าย และการเลี้ยงเป็ดเพิ่มรายได้	๓๕
ตามหลักการทำการเกษตรแบบผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	

แนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการวางแผนการผลิตพืชเศรษฐกิจ การทำเกษตรแบบผสมผสานที่ยั่งยืน และพัฒนาเป็นอาชีพจากการเกษตร

การดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเข้าใจถึงสภาพสังคมไทย ดังนั้น เมื่อได้พระราชทานแนวพระราชดำริ หรือพระบรมราโชวาทในด้านต่างๆ จะทรงคำนึงถึงวิถีชีวิต สภาพสังคมของประชาชนด้วย เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งทางความคิด ที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งในทางปฏิบัติได้

แนวพระราชดำริในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

๑. ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ้งเฟ้อในการใช้ชีวิต
๒. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต
๓. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันทางการค้าแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง
๔. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก ด้วยการขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้มีรายได้เพิ่มพูนขึ้น จนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ
๕. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่ว ประพฤติตนตามหลักศาสนา

ทฤษฎีใหม่

ทฤษฎีใหม่ คือ ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของ การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงที่เด่นชัดที่สุด ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรินี้ เพื่อเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรที่มักประสบปัญหาทั้งภัยธรรมชาติและปัจจัยภายใน นอกที่มีผลกระทบต่อการทำการเกษตร ให้สามารถผ่านพ้นช่วงเวลาวิกฤต โดยเฉพาะการขาดแคลนน้ำได้โดยไม่เดือดร้อนและยากลำบากนัก

ความเสี่ยงที่เกษตรกร มักพบเป็นประจำ ประกอบด้วย

๑. ความเสี่ยงด้านราคาสินค้าเกษตร
๒. ความเสี่ยงในราคาและการพึ่งพาปัจจัยการผลิตสมัยใหม่จากต่างประเทศ
๓. ความเสี่ยงด้านน้ำ ฝนทิ้งช่วง ฝนแล้ง
๔. ภัยธรรมชาติอื่นๆ และโรคระบาด
๕. ความเสี่ยงด้านแบบแผนการผลิต
 - ความเสี่ยงด้านโรคและศัตรูพืช
 - ความเสี่ยงด้านการขาดแคลนแรงงาน
 - ความเสี่ยงด้านหนี้สินและการสูญเสียที่ดิน

ทฤษฎีใหม่ จึงเป็นแนวทางหรือหลักการในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำ เพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ทฤษฎีใหม่

ความสำคัญของทฤษฎีใหม่

๑. มีการบริหารจัดการและจัดแบ่งที่ดินแปลงเล็กออกเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน เพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกร ซึ่งไม่เคยมีใครคิดมาก่อน
๒. มีการคำนวณโดยใช้หลักวิชาการเกี่ยวกับปริมาณน้ำที่จะกักเก็บให้พอเพียงต่อการเพาะปลูกได้อย่างเหมาะสมตลอดปี
๓. มีการวางแผนที่สมบูรณ์แบบสำหรับเกษตรกรรายย่อย โดยมีถึง ๓ ขั้นตอน

ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น

ให้แบ่งพื้นที่ออกเป็น ๔ ส่วน ตามอัตราส่วน ๓๐ : ๓๐ : ๓๐ : ๑๐ ซึ่งหมายถึง

พื้นที่ส่วนที่หนึ่ง ประมาณ ๓๐% ให้ขุดสระเก็บกักน้ำเพื่อใช้เก็บกักน้ำฝนในฤดูฝน และใช้เสริม

การปลูกพืชในฤดูแล้ง ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์และพืชน้ำต่างๆ

พื้นที่ส่วนที่สอง ประมาณ ๓๐% ให้ปลูกข้าวในฤดูฝน เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวันสำหรับครอบครัว

ให้เพียงพอตลอดปี เพื่อตัดค่าใช้จ่ายและสามารถพึ่งตนเองได้

พื้นที่ส่วนที่สาม ประมาณ ๓๐% ให้ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร ฯลฯ เพื่อใช้เป็น

อาหารประจำวัน หากเหลือบริโภคก็นำไปจำหน่าย

พื้นที่ส่วนที่สี่ ประมาณ ๑๐% เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ ถนนหนทาง และโรงเรียนอื่นๆ

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สอง

เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและได้ปฏิบัติในที่ดินของตนจนได้ผลแล้ว ก็ต้องเริ่มขั้นที่สอง คือ ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูป กลุ่ม หรือ สหกรณ์ ร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินการในด้านต่อไปนี้

๑. การผลิต (พันธุ์พืช เตรียมดิน ซลประทาน ฯลฯ)

เกษตรกรจะต้องร่วมมือในการผลิต โดยเริ่ม ตั้งแต่ขั้นเตรียมดิน การหาพันธุ์พืช ปุ๋ย การจัดหา น้ำ และอื่นๆ เพื่อการเพาะปลูก

๒. การตลาด (ลานตากข้าว ยุ้ง เครื่องสีข้าว การจำหน่ายผลผลิต)

เมื่อมีผลผลิตแล้ว จะต้องเตรียมการต่างๆ เพื่อการขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น การเตรียมลานตากข้าวร่วมกัน การจัดหายุ้งรวบรวมข้าว เตรียมหาเครื่องสีข้าว ตลอดจนการรวมกันขายผลผลิตให้ได้ราคาดีและลดค่าใช้จ่ายลงด้วย

๓. การเป็นอยู่ (กะปิ น้ำปลา อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ)

ในขณะเดียวกันเกษตรกรต้องมีความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหารการกินต่างๆ กะปิ น้ำปลา เสื้อผ้า ที่พอเพียง

๔. สวัสดิการ (สาธารณสุข เงินกู้)

แต่ละชุมชนควรมีสวัสดิภาพและบริการที่จำเป็น เช่น มีสถานอนามัยเมื่อยามป่วยไข้ หรือมีกองทุนไว้กู้ยืมเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

๕. การศึกษา (โรงเรียนทุนการศึกษา)

ชุมชนควรมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เยาวชนของชุมชนเอง

๖. สังคมและศาสนา

ชุมชนควรเป็นที่รวมในการพัฒนาสังคมและจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว โดยกิจกรรมทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นราชการ องค์กรเอกชน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่สาม

เมื่อดำเนินการผ่านพ้นขั้นที่สองแล้ว เกษตรกร หรือกลุ่มเกษตรกรก็ควรพัฒนาก้าวหน้าไปสู่ขั้นที่สามต่อไป คือติดต่อประสานงาน เพื่อจัดหาทุน หรือแหล่งเงิน เช่น ธนาคาร หรือบริษัท ห้างร้านเอกชน มาช่วยในการลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต

ทั้งนี้ ทั้งฝ่ายเกษตรกรและฝ่ายธนาคาร หรือบริษัทเอกชนจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน กล่าวคือ

- เกษตรกรขายข้าวได้ราคาสูง (ไม่ถูกกดราคา)
- ธนาคารหรือบริษัทเอกชนสามารถซื้อข้าวบริโภคในราคาต่ำ (ซื้อข้าวเปลือกตรงจากเกษตรกรและมาสีเอง)
- เกษตรกรซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคในราคาต่ำ เพราะรวมกันซื้อเป็นจำนวนมาก (เป็นร้านสหกรณ์ราคาขายส่ง)
- ธนาคารหรือบริษัทเอกชน จะสามารถกระจายบุคลากร เพื่อไปดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

แนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (พร้อมตัวอย่าง)

๑. เป็นระบบการผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ในระดับ ที่ประหยัด ก่อน ทั้งนี้ ชุมชนต้องมีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทำนองเดียวกับ “การลงแขก” แบบดั้งเดิมเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานด้วย

๒. เนื่องจากข้าวเป็นปัจจัยหลักที่ทุกครัวเรือนจะต้องบริโภค ดังนั้น จึงประมาณว่าครอบครัวหนึ่งทำนาประมาณ ๕ ไร่ จะทำให้มีข้าวพอกินตลอดปี โดยไม่ต้องซื้อหาในราคาแพง เพื่อยึดหลักพึ่งตนเองได้อย่างมีอิสระภาพ

๓. ต้องมีน้ำเพื่อการเพาะปลูกสำรองไว้ในฤดูแล้ง หรือระยะฝนทิ้งช่วงได้อย่างพอเพียง ดังนั้น จำเป็นต้องกันที่ดินส่วนหนึ่งไว้ขุดสระน้ำ โดยมีหลักว่าต้องมีน้ำเพียงพอที่จะเพาะปลูกได้ตลอดปี ทั้งนี้ ได้พระราชทานพระราชดำริเป็นแนวทางว่า ต้องมีน้ำ ๑,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร ต่อการเพาะปลูก ๑ ไร่

โดยประมาณ ฉะนั้น เมื่อทำนา ๕ ไร่ ทำพืชไร่ หรือไม้ผลอีก ๕ ไร่ (รวมเป็น ๑๐ ไร่) จะต้องมีน้ำ ๑๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อปี

ดังนั้น หากตั้งสมมติฐานว่า มีพื้นที่ ๕ ไร่ ก็จะสามารถกำหนดสูตรคร่าวๆ ได้ดังนี้

- นาข้าว ๕ ไร่
- พืชไร่ พืชสวน ๕ ไร่
- สระน้ำ ๓ ไร่ ขุดลึก ๔ เมตร จุน้ำได้ประมาณ ๑๙,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร ซึ่งเป็นปริมาณน้ำที่เพียงพอที่จะสำรองไว้ใช้ยามฤดูแล้ง
- ที่อยู่อาศัยและอื่นๆ ๒ ไร่
- รวมทั้งหมด ๑๕ ไร่

แต่ทั้งนี้ ขนาดของสระเก็บน้ำขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศและสภาพแวดล้อม ดังนี้

- ถ้าเป็นพื้นที่ทำการเกษตรอาศัยน้ำฝน สระน้ำควรมีลักษณะลึก เพื่อป้องกันไม่ให้น้ำระเหยได้มากเกินไป ซึ่งจะทำให้มีน้ำใช้ตลอดทั้งปี

- ถ้าเป็นพื้นที่ทำการเกษตรในเขตชลประทาน สระน้ำอาจมีลักษณะลึก หรือตื้น และแคบ หรือกว้างก็ได้ โดยพิจารณาตามความเหมาะสม เพราะสามารถมีน้ำมาเติมอยู่เรื่อยๆ

การมีสระเก็บน้ำก็เพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้อย่างสม่ำเสมอทั้งปี (ทรงเรียกว่า Regulator หมายถึง การควบคุมให้ดี มีระบบน้ำหมุนเวียนใช้เพื่อการเกษตรได้โดยตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน้าแล้งและระยะฝนทิ้งช่วง แต่มีได้หมายความว่า เกษตรกรจะสามารถปลูกข้าวนาปรังได้ เพราะหากน้ำในสระเก็บน้ำไม่พอ ในกรณีมีเขื่อนอยู่บริเวณใกล้เคียงก็อาจจะต้องสูบน้ำมาจากเขื่อน ซึ่งจะทำให้น้ำในเขื่อนหมดได้ แต่เกษตรกรควรทำนาในหน้าฝน และเมื่อถึงฤดูแล้ง หรือฝนทิ้งช่วงให้เกษตรกรใช้น้ำที่เก็บตุนนั้นให้เกิดประโยชน์ทางการเกษตรอย่างสูงสุด โดยพิจารณาปลูกพืชให้เหมาะสมกับฤดูกาล เพื่อจะได้มีผลผลิตอื่นๆ ไว้บริโภคและสามารถนำไปขายได้ตลอดทั้งปี

๔. การจัดแบ่งแปลงที่ดินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงคำนวณและคำนึงจากอัตราการถือครองที่ดินแล้ว เฉลี่ยครัวเรือนละ ๑๕ ไร่ อย่างไรก็ตาม หากเกษตรกรมีพื้นที่ถือครองน้อยกว่านี้ หรือมากกว่านี้ ก็สามารถใช้อัตราส่วน ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐ เป็นเกณฑ์ปรับใช้ได้ กล่าวคือ

ร้อยละ ๓๐ ส่วนแรก ขุดสระน้ำ (สามารถเลี้ยงปลา ปลูกพืชน้ำ เช่น ผักบุ้ง ผักกะเฉด ฯลฯ ได้ด้วย) บนสระอาจสร้างเล้าไก่และบนขอบสระน้ำอาจปลูกไม้ยืนต้นที่ไม่ใช้น้ำมากโดยรอบ ได้

ร้อยละ ๓๐ ส่วนที่สอง ทำนา

ร้อยละ ๓๐ ส่วนที่สาม ปลูกพืชไร่ พืชสวน (ไม้ผล ไม้ยืนต้น ไม้ใช้สอย ไม้เพื่อเป็นเชื้อฟืน ไม้สร้างบ้าน พืชไร่ พืชผัก สมุนไพร เป็นต้น)

ร้อยละ ๑๐ สุดท้าย เป็นที่อยู่อาศัยและอื่นๆ (ทางเดิน คันดิน กองฟาง ลานตาก กองปุ๋ยหมัก โรงเรือน โรงเพาะเห็ด คอกสัตว์ ไม้ดอกไม้ประดับ พืชสวนครัวหลังบ้าน เป็นต้น)

อย่างไรก็ตาม อัตราส่วนดังกล่าวเป็นสูตร หรือหลักการโดยประมาณเท่านั้น สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม โดยขึ้นอยู่กับสภาพของพื้นที่ดิน ปริมาณน้ำฝน และสภาพแวดล้อม เช่น ในกรณีภาคใต้ที่มีฝนตกชุก หรือพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำมาเติมสระได้ต่อเนื่อง ก็อาจลดขนาดของบ่อ หรือสระเก็บน้ำให้เล็กลง เพื่อเก็บพื้นที่ไว้ใช้ประโยชน์อื่นต่อไปได้

๕. การดำเนินการตามทฤษฎีใหม่ มีปัจจัยประกอบหลายประการ ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศ สภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น ดังนั้น เกษตรกรควรขอรับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ด้วย และที่สำคัญ คือ ราคการลงทุนค่อนข้างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขุดสระน้ำ เกษตรกรจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากส่วนราชการ มูลนิธิ และเอกชน

๖. ในระหว่างการขุดสระน้ำ จะมีดินที่ถูกขุดขึ้นมาจำนวนมาก หน้าดินซึ่งเป็นดินดี ควรนำไปกองไว้ต่างหากเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการปลูกพืชต่างๆ ในภายหลัง โดยนำมาเกลี่ยคลุมดินชั้นล่างที่เป็นดินไม่ดี หรืออาจนำมาถมทำขอบสระน้ำ หรือยกร่องสำหรับปลูกไม้ผลก็ได้ประโยชน์อีกทางหนึ่ง

ตัวอย่างพืชที่ควรปลูกและสัตว์ที่ควรเลี้ยง

ไม้ผลและผักยืนต้น มะม่วง มะพร้าว มะขาม ขนุน ละมุด ส้ม กล้วย น้อยหน่า มะละกอ กะทอน แคน บาน มะรุม สะเดา ขี้เหล็ก กระถิน ฯลฯ

ผักล้มลุกและดอกไม้ มันเทศ เผือก ถั่วฝักยาว มะเขือ มะลิ ดาวเรือง บานไม่รู้โรย กุหลาบ รัก และช่อนกลี้น เป็นต้น

เห็ด เห็ดนางฟ้า เห็ดฟาง เห็ดเป่าฮื้อ เป็นต้น

สมุนไพรและเครื่องเทศ หมาก พลู่ พริกไทย บุก บัวบก มะเกลือ ชุมเห็ด หญ้าแฝก และพืชผักบางชนิด เช่น กะเพรา โหระพา สะระแหน่ แมงลัก และตะไคร้ เป็นต้น

ไม้ใช้สอยและเชื้อเพลิง ไม้ มะพร้าว ตาล กระถินณรงค์ มะขามเทศ สะแก ทองหลาง จามจุรี กระถิน สะเดา ขี้เหล็ก ประดู่ ชิงชัน และยางนา เป็นต้น

พืชไร่ ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ถั่วพุ่ม ถั่วมะแฮะ อ้อย มันสำปะหลัง ละหุ่ง หนูน เป็นต้น พืชไร่หลายชนิดอาจเก็บเกี่ยวเมื่อผลผลิตยังสดอยู่ และจำหน่ายเป็นพืชประเภทผักได้ และมีราคาดีกว่าเก็บเมื่อแก่ ได้แก่ ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ถั่วพุ่ม ถั่วมะแฮะ อ้อย และมันสำปะหลัง

พืชบำรุงดินและพืชคลุมดิน ถั่วมะแฮะ ถั่วฮามาต้า โสนแอฟริกัน โสนพื้นเมือง ปอเทือง ถั่วพรีรา ชีเหล็ก กระถิน รวมทั้งถั่วเขียวและถั่วพุ่ม เป็นต้น และเมื่อเก็บเกี่ยวแล้วไถกลบลงไปเพื่อบำรุงดินได้

หมายเหตุ พืชหลายชนิดใช้ทำประโยชน์ได้มากกว่าหนึ่งชนิด และการเลือกปลูกพืชควรเน้นพืชยืนต้น ด้วย เพราะการดูแลรักษาในระยะหลังจะลดน้อยลง มีผลผลิตทยอยออกตลอดปี ควรเลือกพืชยืนต้นชนิดต่างกัน ให้ความร่มเย็น และชุ่มชื้นกับที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม และควรเลือกต้นไม้ให้สอดคล้องกับสภาพของพื้นที่ เช่น ไม่ควรปลูกยูคาลิปตัสบริเวณขอบสระ ควรปลูกไม้ผลแทน เป็นต้น

สัตว์เลี้ยงอื่นๆ ได้แก่

สัตว์น้ำ ปลานิล ปลาดุก เพื่อเป็นอาหารเสริมประเภทโปรตีน และยังสามารถนำไปจำหน่ายเป็นรายได้เสริมได้อีกด้วย ในบางพื้นที่สามารถเลี้ยงกันได้

สุกร หรือ ไก่ เลี้ยงบนขอบสระน้ำ ทั้งนี้ มูลสุกรและไก่สามารถนำมาเป็นอาหารปลา บางแห่งอาจเลี้ยงเป็ดได้

ประโยชน์ของทฤษฎีใหม่

๑. ให้ประชาชนพออยู่พอกินสมควรแก่อัตภาพในระดับที่ประหยัด ไม่อดอยาก และเลี้ยงตนเองได้ตามหลักปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง”

๒. ในหน้าแล้งมีน้ำน้อย ก็สามารถเอาน้ำที่เก็บไว้ในสระมาปลูกพืชผักต่างๆ ที่ใช้น้ำน้อยได้ โดยไม่ต้องเบียดเบียนชลประทาน

๓. ในปีที่ฝนตกตามฤดูกาลโดยมีน้ำดีตลอดปี ทฤษฎีใหม่นี้สามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรได้โดยไม่ต้องเดือดร้อนในเรื่องค่าใช้จ่ายต่างๆ

๔. ในกรณีที่เกิดอุทกภัย เกษตรกรสามารถที่จะฟื้นตัวและช่วยตัวเองได้ในระดับหนึ่ง โดยทางราชการไม่ต้องช่วยเหลือมากนัก ซึ่งเป็นการประหยัดงบประมาณด้วย

ทฤษฎีใหม่ที่สมบูรณ์

ทฤษฎีใหม่ที่ดำเนินการโดยอาศัยแหล่งน้ำ ธรรมชาติ น้ำฝน จะอยู่ในลักษณะ “หมิ่นเหม่” เพราะหากปีใดฝนน้อย น้ำอาจจะไม่เพียงพอ ฉะนั้น การที่จะทำให้ทฤษฎีใหม่สมบูรณ์ได้นั้น จำเป็นต้องมีสระเก็บกักน้ำที่มีประสิทธิภาพและเต็มความสามารถ โดยการมีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่สามารถเพิ่มเติมน้ำในสระเก็บกักน้ำให้เต็มอยู่เสมอ ดังเช่น กรณีของการทดลองที่โครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดมงคลชัยพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสระบุรี

ระบบทฤษฎีใหม่ที่สมบูรณ์ (ตัวอย่างแปลงสาธิตทฤษฎีใหม่ของมูลนิธิชัยพัฒนา)

เศรษฐกิจพอเพียง การทำเกษตรผสมผสานเข้ามาปรับใช้ ถ้าหากเราปลูกพืชเพียงแค่ชนิดเดียว แปลว่าในอนาคต เราจะมีของขายเพียงแค่ชนิดเดียว

“การทำเกษตรเชิงเดี่ยว ถ้าราคามันดี ชีวิตก็ประเสริฐศรี... แต่ถ้าราคามันแย่ เราก็ทำอะไรไม่ได้”

เพราะฉะนั้น จึงต้องมีการปลูกพืชหลากหลายชนิด เพื่อกระจายความเสี่ยง รวมถึงการเลี้ยงสัตว์ และการทำเกษตรในรูปแบบอื่นๆ ด้วย โดยเราอาจจะทำสวนเป็นแบบเบญจเกษตร มีการแบ่งระดับขั้นของพืช แต่ละชนิดให้สามารถปลูกในแปลงเดียวกันได้

ทั้งนี้ เราสามารถปลูกพืชหลายๆ อย่างในแปลงเดียวกัน โดยมันจะไม่แย่งอาหารกัน เนื่องจากต้นไม้แต่ละชนิดนั้นกินอาหารคนละอย่าง อาหารที่ต้นไม้กินมีทั้งหมด ๑๖ อย่าง ซึ่งแต่ละต้นก็กินไม่เท่ากัน เพราะฉะนั้นจะไม่เป็นการแย่งอาหารกันแต่อย่างใด ตรงกันข้าม การปลูกพืชหลายๆ อย่างจะเป็นการสร้างสมดุลนิเวศ ทำให้การระบาดของพวกโรคแมลงศัตรูพืชลดน้อยลง เพราะจะมีสิ่งมีชีวิตหลายชนิดเข้ามาอยู่ในสวนเรา ทำให้เกิดการควบคุมปริมาณกันอย่างเป็นธรรมชาติ อีกทั้งเรายังมีสินค้าขายหลายอย่างด้วย ถ้าหากอย่างใดอย่างหนึ่งราคาถูก เราก็มียังมีสินค้าตัวอื่นที่จะยังคงขายได้ราคาดีอยู่

๒. ออกห่างความโลภ

โดยการสั่งสมประสบการณ์ผ่านการฝึกฝน ให้เราเริ่มต้นจาก ๑ ๒ ๓ ไปเรื่อยๆ ตามสิ่งที่เรามีก่อน ตามความรู้ที่เรามี หมายถึงให้เราเริ่มทำจากความสามารถที่เรามีก่อน แม้จะเป็นเพียงจุดเล็กๆ แต่มันก็สำคัญ เพราะมันเป็นจุดเริ่มต้นบนเส้นทางสายเกษตรของเรา

“จงใส่ใจและให้ความสำคัญมากเป็นพิเศษกับการเริ่มต้นทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพราะมันอาจจะเป็นจุดเปลี่ยนที่ทำให้ชีวิตของเราพลิกผันไปในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้”

สมมุติว่าเรามีพื้นที่ ๒๐ ไร่ แล้วเราก็มียังไม่ค่อยมีประสบการณ์เลย ดังนั้น เราควรลองเริ่มทำสัก ๒ ไร่ ก่อน เพราะถ้าเราเริ่มทำทั้งหมดเลย แล้วมีอะไรผิดพลาดขึ้นมา แปลว่าเราจะต้องสูญเสียทั้งกำลังใจและเงินทุนไปโดยเปล่าประโยชน์ ซึ่งในพื้นที่ ๒ ไร่นี้ เราควรลองปลูกพืชหลายๆ ชนิดตามได้วางแผนเอาไว้ เพื่อเป็นห้องเรียนที่สอนประสบการณ์ให้กับเรา เพราะว่า *“ความรู้ที่เราศึกษามา มันไม่ได้ใช้ได้กับทุกพื้นที่ บางอย่างเราจะต้องนำมาปรับใช้ให้มันเข้ากับพื้นที่ของเราเอง”* พอเรารู้สึกว่าเรามีความรู้มากขึ้นแล้ว เราก็ก่อยๆ ขยายต่อไปเรื่อยๆ เพื่อที่จะเป็นการก้าวอย่างมั่นคงนั่นเอง

๓. เติบโตด้วยการทำการตลาด

เติบโตด้วยการทำการตลาด เพื่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน ข้อนี้สำคัญมาก เพราะว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีสิ่งนี้อยู่ในตัว เรามักจะเรียนรู้แต่วิธีการผลิต วิธีการทำ แต่เราไม่ค่อยได้เรียนรู้ถึงวิธีการทำการตลาดเลย เกษตรกรไทยส่วนใหญ่ทำขายให้กับพ่อค้าคนกลางมาโดยตลอด เราอาจจะไม่ได้คิดว่าจริงๆ แล้ว เราจะสามารถที่จะผลิตแล้วก็ขายให้กับผู้บริโภคโดยตรงได้เอง

ตัวอย่างการทำการตลาด

สวนมะพร้าวที่มีมะพร้าวพันธุ์ดี และมีประสบการณ์ที่สั่งสมมาตั้งแต่รุ่นคุณทวดนั้น เราจะทำอย่างไรที่จะขายให้กับชาวสวน (ผู้บริโภค) โดยตรงที่ไม่ต้องส่งไปให้กับร้านขายพันธุ์ไม้ทั่วไปได้ ด้วยเหตุนี้ จึงมีการประชาสัมพันธ์สินค้าผ่านทางต่างๆ เช่น Facebook Page, Instagram, LINE@, Google Plus, Website, Web Blog และ YouTube Channel เพื่อเป็นสื่อกลางให้ชาวสวนเข้าถึงได้

ถ้าคุณมีอายุค่อนข้างมากแล้วหรือไม่ค่อยทันเทคโนโลยีเท่าไร อาจจะให้ลูกหลานทำก็ได้ เพราะว่าเด็กสมัยนี้เรียนรู้เทคโนโลยีได้เร็วมาก บอกให้เขาช่วยเราทำหน่อย และเราก็ต้องมีรางวัลเล็กๆ น้อยๆ ตอบแทนให้เขา เขาจะได้มีกำลังใจที่จะช่วยเราทำอย่างเต็มที่

“การสร้างตลาดให้กับสินค้าเกษตร ผมคิดว่ามันจะสร้างความมั่นคงและยกระดับฐานะของเกษตรกรได้มากเลยแหละครับ”

เว็บไซต์ทางการเกษตรที่น่าสนใจ

๑. www.thai.net/wannawath เป็นเว็บไซต์ข้อมูลเกี่ยวกับดินและชีวอินทรีย์ พร้อมเกร็ดความรู้เกี่ยวกับดิน พืช สัตว์ และวิถีชีวิตเกษตรไทยแบบยั่งยืน นอกจากนี้ยังสามารถเชื่อมต่อ (Link) ไปยังฐานข้อมูลเกษตรได้ทั่วประเทศ

๒. www.ipmthailand.org เป็นเว็บไซต์โครงการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช โดยใช้วิธีผสมผสาน ของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถสอบถามข้อมูลได้ที่โทรศัพท์ ๐-๒๕๗๙-๙๖๕๔-๕๕ ในเวลาราชการ

๓. <http://thaifarmer.oae.go.th> เป็นเว็บไซต์เครือข่ายเกษตรกรไทย มีข้อมูลข่าวสารการเกษตรของเกษตรกรทั่วประเทศไทยที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ

๔. <http://medplant.mahidol.ac.th> เป็นเว็บไซต์ของหน่วยบริการข้อมูลสมุนไพร ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

การทำการเกษตรแบบผสมผสานที่ยั่งยืนและพัฒนาเป็นอาชีพจากการเกษตร

การป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน เป็นวิธีหนึ่งที่ลดการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ในระบบการผลิตให้มีการใช้น้อยหรือใช้ตามความจำเป็น รวมถึงการใช้สารธรรมชาติหรือศัตรูธรรมชาติมาทดแทนการใช้สารเคมี เพื่อให้ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพ ปราศจากการปนเปื้อนของสารเคมี และมีสุขอนามัยตรงตามความต้องการของตลาดและผู้บริโภค

การผลิตแบบไร่นาสวนผสม หรือการทำการเกษตรแบบผสมผสาน

เป็นวิธีทำการเกษตรที่มีการเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์หลายๆ ชนิดอยู่พื้นที่เดียวกัน มีการนำเศษวัสดุเหลือใช้จากการผลิตหนึ่ง เพื่อใช้ประโยชน์อย่างครบวงจร โดยทั่วไปการผลิตแบบนี้มักเป็นรูปแบบการเกษตรประเภททำเพื่อพอกินพอใช้ ทำโดยสมาชิกในครัวเรือน เมื่อมีเหลือจึงขาย ซึ่งการเกษตรแบบนี้จัดว่าเป็นการเกษตรแบบดั้งเดิมที่เกษตรกรสามารถมีชีวิตอยู่ได้อย่างพอเพียง แต่อาจไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน เนื่องจากเกษตรกรจำเป็นต้องมีรายได้หลักเพื่อใช้จ่ายภายในครอบครัว รวมทั้งเพื่อการศึกษาของบุตรหลาน ค่าใช้จ่ายเพื่อรักษาพยาบาลเมื่อยามเจ็บป่วย หลักการสำคัญของการผลิตแบบนี้คือ การรักษาสมดุลของระบบนิเวศ ลดการใช้สารเคมีการเกษตรหรือใช้แนวทางเลือกอื่นในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช ซึ่งการเกษตรแบบนี้ถ้าได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมจะเกิดประโยชน์แก่เกษตรกรทำให้มีงานทำตลอดปี มีรายได้พอเลี้ยงครอบครัวและลดปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานจากส่วนภูมิภาคเข้าสู่ส่วนกลางได้

หลักการและเงื่อนไขของเกษตรผสมผสาน

๑. มีกิจกรรมการเกษตรตั้งแต่ ๒ ชนิดขึ้นไป และกิจกรรมการเกษตรทั้งสองชนิด ต้องทำในเวลาและสถานที่เดียวกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดมากกว่าให้เกิดกำไรสูงสุด

๒. เกิดการเกื้อกูลกันอย่างต่อเนื่องระหว่างกิจกรรมเกื้อกูลกันระหว่างพืชกับพืช พืชกับปลา สัตว์กับปลา พืชกับสัตว์ สัตว์กับสัตว์ ซึ่งลักษณะการเกื้อกูลกันของระบบเกษตรผสมผสานจึงทำให้ต้นทุนการผลิต

ลดลง หรือที่เรียกว่าเป็นการประหยัดทางขอบข่าย (Economy of Scope) และลดการพึ่งพิงปัจจัยจากภายนอกในที่สุด

ในด้านเทคนิคและการจัดการไโรนนั้น เกษตรผสมผสานได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการสร้างความหลากหลายของพืช สัตว์ และทรัพยากรชีวภาพ การใช้ประโยชน์เกื้อกูลกันระหว่างกิจกรรม การใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก การใช้วัสดุหรือพืชคลุมดิน การปลูกพืชหลายระดับ มีแหล่งน้ำในไร่นา สามารถปลูกพืชคลุมดิน ไถพรวนดิน หรือปุ๋ยเคมีก็ได้

การพัฒนารูปแบบการเกษตรผสมผสานในประเทศไทย

ปัจจัยที่กำหนดรูปแบบการผลิตมี ๓ ประการคือ

๑. สภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ระดับความสูงต่ำของพื้นที่ แหล่งน้ำ สภาพลมฟ้าอากาศ และอื่นๆ

๒. สภาพแวดล้อมทางชีวภาพของพื้นที่ ได้แก่ ชนิดของพืช สัตว์และปลาที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

๓. สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ขนาดของพื้นที่ถือครอง จำนวนแรงงานในครัวเรือน เงินออม ตลาด พฤติกรรมการบริโภค เป็นต้น

รูปแบบของเกษตรผสมผสาน

รูปแบบของการเกษตรแบบผสมผสาน สามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ แบบคือ

๑. การผสมผสานโดยยึดพืชเป็นหลัก รายได้จากพืชจะเป็นรายได้หลักของครัวเรือน ส่วนรายได้จากกิจกรรมอื่นๆ เช่น ปลา และเลี้ยงสัตว์ เป็นรายได้รอง

๒. รายได้ผสมผสานโดยยึดสัตว์เป็นหลัก จะได้รายได้หลักจากสัตว์เลี้ยง ส่วนรายได้จากพืชและปลาจะเป็นรายได้รอง

๓. การผสมผสานโดยยึดปลาเป็นหลัก รายได้หลักมากจากการเลี้ยงปลา ส่วนรายได้จากพืชและสัตว์จะเป็นรายได้รอง

จุดเด่นของการเกษตรผสมผสาน

๑. การลดความเสี่ยง และความไม่แน่นอนของรายได้
๒. รายได้สม่ำเสมอ
๓. การประหยัดทางขอบข่าย ค่าใช้จ่ายในไร่นาลดลง มีรายได้สุทธิเพิ่มมากขึ้น
๔. ลดการพึ่งพิงจากภายนอก
๕. ลดการว่างงานตามฤดูกาล มีงานทำทั้งปี ทำให้ลดการอพยพแรงงาน

การศึกษาดูงานพื้นที่ครัวเรือนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ณ บ้านวังพลับ หมู่ที่ ๕ ตำบลวังหิน อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์

เหตุผลในการเลือกสถานที่ศึกษาดูงานนี้ เนื่องจากบ้านวังพลับ หมู่ที่ ๕ ตำบลวังหิน อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้รับรางวัลชนะเลิศ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ดีเด่น ระดับจังหวัด ในกิจกรรมการคัดสรรกิจกรรมพัฒนาชุมชนดีเด่น และคัดเลือกครัวเรือนสมาชิกชุมชนตัวอย่าง ระดับจังหวัด ประจำปี ๒๕๖๑ ในระหว่างวันที่ ๑๑ มิถุนายน - ๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑

ชุมชนบ้านวังพลับมีลักษณะเด่นที่ทำให้ได้รับรางวัล คือ ชุมชนมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ประชาชนในหมู่บ้านมีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรม และยังทำให้ประชาชนในหมู่บ้านมีความรู้ รัก และมีความสามัคคี ซึ่งชุมชนสามารถบริหารจัดการชุมชนได้โดยคนในชุมชนเอง ทั้งนี้ การพิจารณาคัดเลือกหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ยังได้พิจารณาครอบคลุมด้านต่างๆ ตามองค์ประกอบทั้ง ๗ ด้าน ตามระบบมาตรฐานงานชุมชน (มชช) ได้แก่ (๑) ด้านการพัฒนาคนในชุมชน (๒) ด้านเศรษฐกิจชุมชน (๓) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน (๔) ด้านสุขภาพอนามัย (๕) ด้านการบริหารจัดการชุมชน (๖) ด้านศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี (๗) ด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ทั้งนี้ ชุมชนบ้านวังพลับ ได้พัฒนาต่อยอดให้เป็นชุมชนตัวอย่างแบบสุขสมบูรณ์ พัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ศูนย์เรียนรู้ชุมชนต้นแบบ ที่เป็นแบบอย่างให้กับชุมชนอื่นๆ ต่อไป โดยเป็นการให้ความรู้เรื่องการทำเกษตรแบบผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรตามพระราชดำริแนวใหม่ รวมถึงการศึกษาดูงานพื้นที่ครัวเรือนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ณ หมู่ที่ ๕ บ้านวังพลับ ตำบลวังหิน อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์

ด้วยความที่มีผู้นำชุมชนและครัวเรือนต้นแบบที่เห็นถึงความสำคัญของการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ว่าสามารถสร้างรายได้ ลดรายจ่าย ขยายโอกาส และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อหมู่บ้านได้ โดยการดำเนินโครงการพัฒนาหมู่บ้านให้มีระบบการบริหารจัดการชุมชน โดยใช้ข้อมูลของชุมชนเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่ความพอเพียงเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ระดับพออยู่ พอกิน ที่ยั่งยืน

การดำเนินงานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านวังพลับ ตำบลวังหิน อำเภอวังโป่ง

บ้านวังพลับ มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาส่งเสริมให้ประชาชนดำเนินการจนเป็นวิถีชีวิตในด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่องและจริงจัง ทางองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้ามได้เล็งเห็นประโยชน์ และความสำคัญของการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตประชาชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้นำและประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้ามมีการใช้ชีวิตตามหลักของความพอเพียง ใช้ชีวิตในความไม่ประมาท และเกิดรายได้จากการทำเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จึงจัดการศึกษาดูงาน ณ บ้านวังพลับ หมู่ที่ ๕ ตำบลวังหิน อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเน้นศึกษาดูงาน ในประเด็นต่อไปนี้

๑. ด้านเศรษฐกิจชุมชน

ครัวเรือนมีกิจกรรมพึ่งตนเอง และดำเนินวิถีชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยบ้านวังพลับ มีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาส่งเสริมให้ประชาชนในหมู่บ้านใช้ในการดำรงชีวิต เช่น กิจกรรมการลดรายจ่าย โดยการทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ ปุ๋ยหมัก แทนการใช้ปุ๋ยเคมี ปลุกผักสวนครัว เลี้ยงไข่ไก่ เลี้ยงปลาไว้กินเอง ทำสบู่ น้ำยาล้างจาน ยาสระผมใช้เอง ปลุกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก -เหลือแบ่งปัน เหลือจากแบ่งปันก็ขายเป็นรายได้แก่ครัวเรือน

๒. การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดการความรู้สู่ชุมชน

มีการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในหมู่บ้านไว้หลายสาขาอาชีพ เพื่อเป็นฐานการเรียนรู้แก่ผู้สนใจ เช่น การดำรงชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง การสานตะกร้า การทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ เป็นต้น

๓. การจัดสถานที่สำหรับเป็นศูนย์เรียนรู้

บ้านวังพลับ รับผิดชอบให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีผู้ใหญ่บ้าน เป็นวิทยากรขยายผลความรู้ส่งเสริมแก่ชาวบ้าน โดยมีการทำฐานการเรียนรู้ทั้งสิ้น ๑๒ ฐานการเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้การทำสบู่กลีเซอรีนมะขาม และผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร เช่น แชมพูมะกรูด ฐานการเรียนรู้กล้วยหอมทอง และผลิตภัณฑ์จากกล้วยแปรรูป ฐานการเรียนรู้ด้านการลดรายจ่าย และการเลี้ยงเป็ดเพิ่มรายได้ เป็นต้น

สิ่งที่ทำให้ประสบผลสำเร็จ

นอกจากความรู้ในการทำเศรษฐกิจพอเพียง ยังมีองค์ประกอบอื่นๆ ที่มีส่วนช่วยให้ชุมชนประสบความสำเร็จ ดังนี้

๑. นโยบายรัฐบาล ส่งเสริมให้หมู่บ้าน/ ชุมชน นำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
๒. ผู้นำชุมชนเข้มแข็ง มีทักษะและเป็นแบบอย่างที่ดี ในการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งมีความจริงจังและจริงใจในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน
๓. ประชาชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมของหมู่บ้าน

ผลสำเร็จที่เกิดขึ้น

๑. ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านดำรงชีวิตตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
๒. มีการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ มีอาชีพเสริม คนในชุมชนรู้จักประหยัด นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้กับชุมชนได้อย่างเหมาะสม
๓. ชุมชนเกิดการเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิด ประสบการณ์ในการดำรงชีวิต
๔. มีการนำทรัพยากรชุมชนมาใช้อย่างประหยัด และมีการดูแลอย่างต่อเนื่อง
๕. มีการช่วยเหลือเกื้อกูลของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความยั่งยืนเป็นสุข
๖. เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับครอบครัว และชุมชนมีความเข้มแข็ง
๗. ชุมชนเกิดความรักสามัคคีอย่างยั่งยืน

ฐานการเรียนรู้ที่ ๑ สบู่กลีเซอรินมะขาม และผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร เช่น แชมพูมะกรูด

ในสภาวะเศรษฐกิจถดถอย การผลิตสบู่สมุนไพรใช้เองถือว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่ลดค่าใช้จ่าย ช่วยเหลือเศรษฐกิจประชาชนชุมชนได้มาก เพราะวัตถุดิบหลักที่ใช้เป็นวัสดุที่ผลิตเองในประเทศ เกษตรกรสามารถปลูกพืชน้ำมัน และสกัดน้ำมันโดยวิธีการง่ายๆ นำมาใช้เป็นวัตถุดิบหลัก นอกจากนี้ในแหล่งชุมชนที่มีไขมันสัตว์เหลือใช้ อีกทั้งสมุนไพรสามารถหาได้ในประเทศมากมาย การผลิตสบู่ผสมสมุนไพรจึงเป็นการสนับสนุนการนำสารจากวัชพรรณชาติที่ ผลิตได้เองมาใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าราคาถูก ประหยัดและใช้ได้ง่าย จึงควรผลิตสบู่สมุนไพร เพื่อนำมาใช้ชำระล้างทำความสะอาดร่างกายและของใช้หรือใช้ซักเสื้อผ้าแทนผงซักฟอกได้

ทั้งนี้ก่อนที่จะทำการผลิตสบู่สมุนไพร จำเป็นต้องศึกษาวิธีการผลิตอย่างละเอียดก่อน เพื่อความปลอดภัยและจะได้สบู่ที่มีคุณภาพดี

คุณสมบัติของสบู่ที่ได้จากกรดไขมันต่างชนิดกัน

๑. น้ำมันมะพร้าว

สบู่ที่ผลิตได้มีเนื้อแข็ง กรอบ แตกง่าย สีขาวขุ่น มีฟองมากเป็นครีม ให้ฟองที่คงทนพอควร เมื่อใช้แล้วทำให้ผิวแห้ง

๒. น้ำมันปาล์ม

ให้สบู่ที่แข็งเล็กน้อย มีฟองน้อย ฟองคงทนอยู่นาน มีคุณสมบัติในการชะล้างได้ดี แต่ทำให้ผิวแห้ง

๓. น้ำมันรำข้าว

ให้วิตามินอีมาก ทำให้สบู่มีความชุ่มชื้น บำรุงผิว ช่วยลดความแห้งของผิว

๔. น้ำมันถั่วเหลือง

เป็นน้ำมันที่เข้าได้ดีกับน้ำมันอื่น ให้ความชุ่มชื้น รักษาผิว แต่เก็บไว้ได้ไม่นาน มีกลิ่นหืนง่าย

๕. น้ำมันงา

เป็นน้ำมันที่ให้วิตามินอี และให้ความชุ่มชื้น รักษาผิว แต่มีกลิ่นเฉพาะตัว

๖. น้ำมันมะกอก

ทำให้ได้สบู่ที่แข็งพอสมควร ใช้ได้นาน มีฟองเป็นครีมนุ่มนวลมาก ให้ความชุ่มชื้น ไม่ทำให้ผิวแห้ง

๗. น้ำมันละหุ่ง

ช่วยทำให้สบู่มีฟองขนาดเล็กจำนวนมาก ทำให้สบู่เป็นเนื้อเดียวกันดี สบู่ไม่แตก ทำให้สบู่มีความนุ่มเนียน และช่วยให้ผิวนุ่ม

๘. น้ำมันเมล็ดทานตะวัน

ทำให้สบู่ชุ่มชื้น แต่ฟองน้อย

๙. ไขมันวัว

จะได้สบู่ที่มีเนื้อแข็งสีขาวอายุการใช้งานมีฟองน้อย ทนนาน แต่นุ่มนวล

๑๐. ไขมันหมู

จะได้สบู่ที่มีเนื้อแข็ง อายุการใช้งาน ฟองน้อย แต่ทนนาน

๑๑. ขี้ผึ้ง

ได้สบู่เนื้อแข็ง อายุการใช้งาน ฟองน้อย แต่ทนนาน

๑๒. ไขมันแพะ

ได้สบู่เนื้อนุ่ม ให้ความชุ่มชื้นแก่ผิว ผิวนุ่มเนียน

เบส (ต่าง) ที่ใช้มี ๓ ชนิด คือ

๑. ชี้เถ้า ใช้ในการผลิตสบู่ในสมัยโบราณ ปัจจุบันมีการพัฒนาใช้เป็นอย่างแทน
๒. โซดาไฟ หรือโซเดียมไฮดรอกไซด์ ทำปฏิกิริยาได้สบู่ก้อนแข็ง
๓. โพแทสเซียมไฮดรอกไซด์ ทำปฏิกิริยาได้สบู่เหลว

สบู่กลีเซอรินสมุนไพร

สบู่สมุนไพร สูตรที่ทำนี้เลือกใช้กลีเซอรินคุณภาพสูงมาเป็นส่วนประกอบสำคัญ และใช้สมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่นเข้ามาผสมผสานช่วยให้สบู่สมุนไพรที่ได้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น นอกจากสบู่สมุนไพรที่เป็นก้อนธรรมดาแล้วยังมีการนำไปใส่ในสบู่บับ ซึ่งมีส่วนช่วยขัดตัวไปพร้อมกัน ทำให้ได้ประโยชน์สองต่อในคราวเดียวกัน

วัสดุอุปกรณ์การทำสบู่กลีเซอรินสมุนไพร

๑. กลีเซอริน	๑	กิโลกรัม
๒. น้ำสมุนไพร	๐.๒	กิโลกรัม
๓. น้ำผึ้ง	๑๐	มิลลิลิตร
๔. น้ำหอม	๑๕	มิลลิลิตร
๕. ฟิมพ์ ถ้วยหรือถาด		
๖. สบู่บับ		
๗. ฟิล์มถนอมอาหาร		

วิธีทำสบู่กลีเซอรินสมุนไพร

๑. เตรียมน้ำสมุนไพร เช่น มะเขือเทศ แตงกวา ใบบับก ขมิ้นสด นำส่วนผสมทั้งหมดไปปั่นผสมน้ำเล็กน้อย จากนั้นกรองน้ำไว้ ถ้าใช้มะขามเปียกให้แช่น้ำไว้ ๔ - ๖ ชั่วโมงนำมารอง ตวงให้ได้ปริมาณตามที่ต้องการ หากต้องการใส่ขมิ้นผงให้ใส่ในขั้นตอนนี้และใส่น้ำผึ้ง

๒. นำกลีเซอรินใส่หม้อตั้งไฟอ่อนๆ จนละลายหมด จากนั้นใส่น้ำสมุนไพรในข้อ ๑ แล้วคนให้เข้ากัน ปิดไฟ

๓. ใส่น้ำหอม คนส่วนผสมให้เข้ากัน ตักใส่ฟิมพ์แล้วทิ้งไว้ให้แข็งตัว

๔. แกะออกจากฟิมพ์ ห่อด้วยฟิล์ม จากนั้นเก็บใส่บรรจุภัณฑ์

รูปภาพประกอบขั้นตอนการทำสบู่กลีเซอรีนสมุนไพร

๑. อุปกรณ์ทั้งหมด

๒. เตรียมน้ำสมุนไพร น้ำมัน น้ำผึ้ง ผสมให้เข้ากัน

๓. เตรียมพิมพ์ หรือใบวบบห่อด้วยฟิล์ม

๔. นำกลีเซอรีน ใส่หม้อตั้งไฟอ่อนๆ
จนกระทั่งละลายหมด

๕. ใส่น้ำมันพรที่เตรียมไว้ลงไป จากนั้นคนให้เข้ากัน ปิดไฟ

๖. ใส่น้ำหอม แล้วคนส่วนผสมให้เข้ากัน

๗. ตักสบูใส่พิมพ์ ทิ้งไว้ให้แข็งตัว

๘. ตักสบูใส่ในโถบวบ ตั้งทิ้งไว้ให้แข็งตัว
ประมาณ ๒ - ๓ ชั่วโมง

๙. แกะสบู่ออกจากพิมพ์ นำมาห่อด้วยฟิล์ม

๑๐. นำสบู่ใยบวบ มาห่อด้วยฟิล์มเช่นกัน

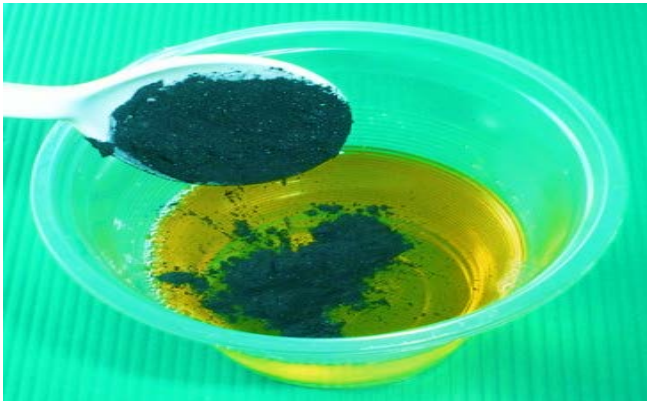
๑๑. สบู่มะขามพร้อมใช้

การทำสบู่ถ่านไม้ไผ่

วิธีการขั้นตอนเหมือนกันกับการทำสบู่กลีเซอรีนสมุนไพร ต่างตรงที่สมุนไพรใช้น้ำมันมะขามผสมน้ำผึ้ง และที่สำคัญคือผงถ่านไม้ไผ่

๑. วัสดุอุปกรณ์ในการทำสบู่ถ่านไม้ไผ่

๒. ผสมผงถ่าน และน้ำผึ้งลงในน้ำมันมะขาม

๓. ตักใส่โถยิบวบ และพิมพ์

๔. สบู่ถ่านไม้ไผ่พร้อมใช้

ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร เช่น แชมพูมะกรูด

ส่วนผสม แชมพูมะกรูด สูตรผมนิ่มและดกดำ

๑. มะกรูด ๑ กิโลกรัม หรือมากกว่า (มะกรูดเป็นส่วนผสมหลัก หากมะกรูดน้อยเกินไปจะทำให้ปฏิกิริยากับเบกกิ้งโซดาได้ไม่ดี และไม่เป็นฟอง)
๒. ดอกอัญชัน ๒ – ๓ ชีด
๓. ชিংสด ๒ – ๓ ชีด
๔. เบกกิ้งโซดา ๑ ถัง
๕. น้ำสะอาด

วิธีทำแชมพูมะกรูด สูตรผมนิ่มและดกดำ

๑. ล้างมะกรูด ชিং และดอกอัญชัน ด้วยน้ำสะอาดโดยเฉพาะชিংต้องไม่มีดินติด
๒. หั่นมะกรูด หั่นชিং เป็นแว่นบางๆ
๓. นำชিং มะกรูด ดอกอัญชันไปตำรวมกันโดยใส่น้ำสะอาดให้ท่วมสมุนไพร ไม่ต้องให้สมุนไพรลอย (เหมือนหุงข้าว ท่วมหลังมือ) น้ำจะเยอะเกินไม่เข้มข้น
๔. ตั้งไฟอ่อนถึงไฟกลาง ห้ามใช้ไฟแรง เพราะสมุนไพรจะค่อยๆ ซึม หากใช้ไฟแรงน้ำจะแห้งเร็ว
๕. สังเกตว่าดอกอัญชันและมะกรูดเปื่อยยุ่ยแล้ว นำขึ้นจากเตา พักไว้ให้เย็น
๖. นำไปกรองเอาเฉพาะส่วนน้ำ เก็บใส่ขวดสะอาด ปิดฝาให้มิดชิด

วิธีสระ แชมพูผมนิ่มและดกดำ

๑. แบ่งน้ำยาสระผมจากขวดพอประมาณสำหรับที่จะสระ ใส่ในภาชนะ และตักผงเบคกิ้งโซดาลงไป ๑ ช้อนชา คนให้เข้ากัน แล้วสระผมตามปกติ
๒. ล้างผมออกให้สะอาด หลายคนอาจตกใจขณะที่ผมยังไม่แห้งจะรู้สึกว่ามันกระด้าง เป็นปกติค่ะ รอให้ผมแห้งแล้วหวีจะพบว่าผมนิ่มมากๆ

คำถามคาใจเกี่ยวกับสูตรแชมพูมะกรูด สูตรผมนิ่มและดกดำ

คำถาม : ถ้าใส่เบคกิ้งโซดาได้หรือไม่?

คำตอบ : ได้แต่ไม่ดี ถ้าใส่เบคกิ้งโซดาจะให้ผลดีกว่า เนื่องจากน้ำสมุนไพรที่เราต้มมีฤทธิ์เป็นกรด หากสระเพียงๆ ผมจะแข็งมากๆ เนื่องจากเบคกิ้งโซดามีคุณสมบัติเป็นด่าง พอนำมาผสมกันจะทำให้มีฤทธิ์เป็นกลางสระคล่องๆ เหมือนยาสระผมที่ซื้อตามห้างสรรพสินค้านั่นเอง

คำถาม : ต้องแช่ตู้เย็นหรือไม่ ?

คำตอบ : เก็บที่อุณหภูมิปกตินาน ๒ สัปดาห์ไม่เสีย หรือจะแช่ตู้เย็นก็ได้

คำถาม : เติมน้ำมันไพรชนิดอื่นได้หรือไม่

คำตอบ : สามารถเติมได้ตามต้องการหาก หากพบว่าสมุนไพรชนิดนั้นมีคุณสมบัติที่ดีต่อสุขภาพผม ตัวอย่างเช่น

ขิง มีคุณสมบัติส่งเสริมการงอกของเส้นผม เหมาะสำหรับผมร่วงมาก หัวล้าน

มะกรูด บำรุงให้เส้นผมแข็งแรง เป็นเงางาม

ดอกอัญชัญ มีแอนโทไซยานิน (anthocyanin) ช่วยบำรุงหนังศีรษะ กระตุ้นการไหลเวียนของโลหิตของหนังศีรษะช่วยให้ผมดกดำเป็นเงางาม

ฐานการเรียนรู้ที่ ๒ กล้วยหอมทอง และผลิตภัณฑ์กล้วยแปรรูป

การเตรียมหน่อกล้วยหอมทองสำหรับปลูกให้มีอัตรารอดสูง

การเตรียมหน่อกล้วยหอมทองสำหรับปลูกให้มีอัตราอดสูง

การคัดเลือกหน่อพันธุ์ก่อนปลูกกล้วยหอม เป็นสิ่งสำคัญต่อผลผลิตที่จะได้รับในอนาคตหน่อพันธุ์ที่อ่อนหรือแก่จนเกินไปจะทำให้กล้วยตกรเครือไม่พร้อมกัน การเลือกหน่อพันธุ์ปลูกกล้วยหอม ควรเป็นหน่อใบแคบหรือหน่อดาบเป็นหน่ออ่อนที่มีใบอยู่ประมาณ ๓ - ๔ ใบ สังเกตได้จากใบที่เรียวเล็ก หน่อลักษณะเช่นนี้มักจะเกิดอยู่กับโคนต้นเดิมและมีขนาดอวบสมบูรณ์เหมาะสำหรับที่จะเลือกไปเป็นหน่อพันธุ์ปลูกอย่างยิ่ง

กล้วยหอมทอง วิธีการแยกหน่อกล้วย โดยชุดหน่อกล้วยโดยใช้ชะแลงเหล็ก ตัดหน่อให้แยกออกจากกอเดิมก่อนแล้วใช้จอบขุดให้รอบเพื่อให้รากขาด จากนั้นให้ใช้ชะแลงตัดหน่อกล้วยขึ้นมาวิธีนี้จะทำให้หน่อกล้วยที่ได้ไม่ชำและหลุดออกง่ายเมื่อชุดหน่อได้แล้วให้ใช้มีดคมๆ ปาดรากกล้วยที่ยาวออกให้เหลือรากติดเหง้ากล้วยประมาณ ๑ นิ้วเป็นพอ

วิธีการปลูกกล้วยหอมทอง

ระยะปลูก ให้ใช้ระยะปลูก ๓ x ๓ เมตร จะปลูกกล้วยหอมได้ ๑๓๗ ต้นในพื้นที่ ๑ ไร่ ส่วนการเตรียมดินปลูกนั้น ดินที่จะปลูกกล้วยหอมทองควรร่วนซุย ควรไถด้วยผานเจ็ด ๒ ครั้งหรือจะใช้รถไถเดินตามไถครั้งแรก แล้วตากหน้าดินไว้ ๗ - ๑๐ วัน เพื่อกำจัดวัชพืชและศัตรูพืชที่ตกค้างอยู่ในดิน

หากมีวัชพืชงอกขึ้นมากหลังจากนั้นให้ไถกลบอีกครั้งเพื่อเป็นการกำจัดวัชพืชให้ลดน้อยลง ดินตรงไหนที่เป็นแอ่งควรปรับดินให้มีความลาดเทเพื่อป้องกันมิให้น้ำท่วมขังในช่วงหน้าฝน สำหรับฤดูกาลที่เหมาะสมแก่การปลูกกล้วยหอมทองนั้น โดยปกติกล้วยหอมทองจะปลูกได้ตลอดปีถ้ามีน้ำ แต่ส่วนใหญ่จะนิยมปลูกกันมากในช่วงต้นเดือนกันยายนถึงเดือนพฤศจิกายน

วิธีปลูกกล้วยหอมทอง

๑. หลังจากวัชระยะปลูกและปักหลักเรียบร้อยแล้ว
๒. ขุดหลุมลึกประมาณ ๕๐ ซม. หรือ ๑ ศอก กว้างประมาณ ๑ ศอก
๓. นำหน่อกล้วยที่ตัดรากออกลงหลุม แล้วกลบดินเหยียบดินให้แน่นเมื่อกลบดินได้ครึ่งหลุม เพื่อไม่ให้ต้นกล้วยโยกคลอนหลังจากนั้นกลบดินให้เต็มหลุมแต่ไม่ต้องกดดิน
๔. นำเศษพืชมาคลุมโคนเพื่อรักษาความชื้น

การดูแลรักษากล้วยหอมทองให้ได้ผลผลิตดี

การตัดใบกล้วยหลังจากปลูก ถ้าเป็นหน่อใบแคบหลังจากปลูกแล้วไม่จำเป็นต้องตัดใบทิ้ง แต่ถ้าเป็นหน่อที่เคยปาดเฉียงมาก่อนควรจะมีการปาดเฉียงลำต้นใหม่เพื่อที่กล้วยจะได้แตกใบใหม่ที่แข็งแรงขึ้น

การกำจัดวัชพืชในแปลงกล้วย ถ้ามีการตัดหญ้าและพรวนดินในแปลงกล้วยตลอดเวลาจะทำให้ได้กล้วยเครือใหญ่ และจำนวนหวีมากขึ้น

การให้ปุ๋ยกล้วยหอมทอง ควรให้ทั้งปุ๋ยคอกหรือหมักชีวภาพเองก็ได้ ควบคู่กันไปทั้งสองอย่างปริมาณจะมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของดิน สำหรับปุ๋ยเคมีนั้นไม่แนะนำเพราะสารเคมีตกค้างในดินนานมาก ให้ใช้ปุ๋ยคอกแทน สูตรที่เหมาะสมสำหรับกล้วยหอมทองคือในอัตรา ๕๐ กิโลกรัมต่อไร่โดยแบ่งใส่ ๒ ครั้ง

การให้น้ำกล้วยหอมทอง การให้น้ำกล้วยหอมทองจะให้แค่พอชุ่มในช่วงที่ปลูกใหม่ๆ และขณะที่กล้วยหอมตั้งตัวและกำลังติดปลี ติดผลดีแล้วไม่จำเป็นต้องให้น้ำเป็นประจำทุกวันเหมือนพืชอื่น

การดูแลกล้วยหอมทอง

กล้วยหอมทอง ใช้เวลาประมาณ ๘ – ๙ เดือน จะให้ผลผลิต วิธีการให้ปุ๋ยของเรามีดังนี้

เดือนที่ ๑

รากกล้วยหอมทองจะเต็มหลุมใส่วัชพืชแทนปุ๋ยเคมี และมูลไก่ทุกเดือน จากนั้นไถกลบโคนด้วยรถไถเดินตามกำจัดวัชพืช

เดือนที่ ๓

หน่อจะออกรอบต้น ไม่ต้องขุดออก แต่ให้ตัดยอดอ่อนทิ้ง และเหลือโคนให้เป็นฐานรองรับต้นแม่ไว้ไม่ให้โคน

เดือนที่ ๖

ให้เหลือต้นแท้และต้นเทียม (ต้นรอง) ไว้ ๑ ต้น หน่ออื่นให้ขุดแยกไปปลูกใหม่ได้

เดือนที่ ๖ - ๗

บำรุงวัชพืชและปุ๋ยคอก แทนการใช้ปุ๋ยเคมี คลุกเคล้าผสมกัน โดยใส่ต้นละ ๒ กำมือ ๒ ครั้ง เป็นสูตร “ปุ๋ยหวาน” ทำให้รสชาติดี หวาน กรอบ

เดือนที่ ๘

กล้วยจะออกปลี ออกผล

เมื่อออกผลมีปลีกล้วย ให้สังเกต“ลูกแคน” ที่ปลายเครือ ๓ หวีเล็กๆ ให้ตัดปลีทิ้ง แล้วนับไปอีก ๕๐ - ๖๐ วัน จึงตัดขายได้ (เกษตรกรจะเขียนป้ายกระดาษวันตัดปลีติดไว้กับเครือกล้วย เพื่อนับวันเก็บผลผลิตได้)

กล้วยหอมทอง ๑ เครือ น้ำหนักประมาณ ๑๕ กิโลกรัม มี ๖ - ๗ หวี จะขายเป็นหวีหรือซังกิโลกรัมก็ได้ ทั้งนี้กล้วยหอมทองไม่ได้ขายแค่ผลกล้วยหอมทอง ไม่เพียงแต่ขายหวี แต่ยังขุดหน่อพันธุ์ขายได้อีก เพราะกล้วยหอมทองมีหน่อมาก หมายถึง กล้วยหอมทองต้นหนึ่ง ขายหวีกล้วยได้ด้วย ขายหน่อกล้วยได้ด้วย เกษตรกรสามารถคำนวณรายได้เบื้องต้นได้

คำแนะนำ

ถ้ายังไม่มั่นใจ ให้ทดลองปลูกก่อนสัก ๑ งาน แล้วค่อยขยายเพิ่ม

เราเองก็ได้ลงทุนทำสวนกล้วยของตัวเองในพื้นที่ ๑๐ ไร่ โดยปลูกด้วยระบบเกษตรอินทรีย์ ไร้สารพิษ ๑๐๐% และอาสาจะหาช่องทางการตลาดให้พี่น้องเกษตรกรอีกด้วย

เคล็ดลับการปลูกกล้วยหอมทองอยู่ที่การดูแลรักษา บำรุง วัชพืช พืช ปุ๋ย น้ำให้ได้ เรียกร่องการใส่ใจจัดการ ถ้าทำได้จะมีรายได้ตลอดปี

การตัดแต่งหน่อและใบกล้วยหอมทอง

๑. การแต่งหน่อกล้วย หากปลูกกล้วยต้นเดือนกันยายนถึงเดือนพฤศจิกายน ช่วงประมาณเดือนมิถุนายนกล้วยจะแตกหน่อตามขึ้นมาประมาณ ๔ - ๗ หน่อต่อกอ เมื่อหน่อมีใบคลี่แล้ว ควรทำการปาดยอดทิ้ง โดยปาดในแนวเฉียงขึ้นกะความยาวของหน่อที่จะเหลือไว้ หลังจากปาดให้สูงจากพื้นดินขึ้นมาประมาณ ๒๐ นิ้ว จากนั้นทำการปาดหน่อให้เฉียงกลับด้าน (ทิศตรงข้ามกับการปาดครั้งแรก) ทุกๆ ๑๕ วันจะทำให้โคนหน่อกล้วยขยายใหญ่ขึ้นเหมาะที่จะนำไปปลูก

๒. การตัดแต่งใบกล้วย ขณะที่มีการแต่งหน่อควรทำการตัดแต่งใบกล้วยควบคู่ไปด้วย และควรตัดแต่งใบกล้วยไปจนกว่ากล้วยจะตกเครือ การตัดให้เหลือใบกล้วยไว้กับต้น ๑๐ – ๒๐ ใบต่อต้น ตัดด้วยมีดขอให้ชิดต้นกล้วย อย่าให้เหลือก้านกล้วยยื่นยาวออกมาเพราะส่วนที่เหลือยื่นยาวไว้นั้นจะเหี่ยว แล้วรื้อลำต้นทำให้ลำต้นส่วนกลางขยายได้ไม่มากเท่าที่ควร

ระยะเวลาในการให้ผลผลิตของกล้วยหอมทอง

ประมาณ ๑๐ เดือนหลังปลูก กล้วยจะเริ่มแทงปลีออกมา *การที่กล้วยจะออกปลีช้าหรือเร็วขึ้น ขึ้นอยู่กับลักษณะของหน่อกล้วยว่ามีความแข็งแรงสมบูรณ์ดีหรือไม่ รวมทั้งการดูแลรักษาเมื่อกล้วยแทงปลีจนสุด (กล้วยหวีตีนเตาไฟล์ กล้วยตีนเตาหมายถึงกล้วยหวีสุดท้ายที่มีลักษณะไม่สมบูรณ์) ให้ตัดปลีทิ้ง หรือจะตัดปลีหลังจากปลีโผล่มาประมาณ ๑๐ – ๑๒ วัน ถ้าไม่มีการตัดปลีกล้วยทิ้ง ผลกล้วยจะเจริญเติบโตไม่เต็มที่

หลังจากตัดปลีประมาณ ๙๐ – ๑๑๐ วัน กล้วยจะแก่พอดี สามารถสังเกตได้จากกล้วยหวีสุดท้ายจะเริ่มกลมนสีที่ผลจางลงกว่าเดิม (สีเขียวอ่อน) ถ้าปล่อยให้กล้วยแก่คาต้นมากเกินไปจะประสบกับปัญหาเรื่องเปลือกกล้วยที่แตกทำให้ผลผลิตเสียหาย

การตัดหน่อกล้วยสำหรับเลี้ยงไว้ในปีต่อไป

หน่อกล้วยที่สมควรจะคัดเลือกไว้เป็นหน่อที่ให้ผลผลิตในปีต่อไป ควรจะคัดหน่อกล้วยที่มีลักษณะดังนี้

๑. ควรเป็นหน่อใต้ดิน ลำต้นอวบ อยู่ห่างจากโคนต้นแม่ประมาณ ๑๐ นิ้ว
๒. ควรเหลือไว้ประมาณ ๒ หน่อ ที่อยู่ตรงข้ามกัน
๓. ถ้าใช้ระยะปลูก ๓ x ๓ เมตร ควรคัดหน่อกล้วยอีกครั้งหนึ่งจาก ๒ หน่อ ให้เหลือเพียงหน่อเดียว หรือเหลือไว้ไม่เกิน ๒ หน่อ ซึ่งจะทำให้แปลงกล้วยที่ปลีลำต้นจะสูงชะลูดและหักล้มได้ง่าย

ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกล้วย

๑. กล้วยฉาบคาราเมล

หากกล้วยน้ำว้าเริ่มล้น จะเร่งขายราคาไม่มามัน จะทานเองก็คงเอียน ดัดแปลงทำกล้วยฉาบ (เมนูยอดฮิต) เพิ่มเติมคือทำคาราเมลราดเพิ่ม โดยเฉพาะสูตรกล้วยฉาบที่เก็บไว้กินได้นาน จับกล้วยไปม้วนแล้วทอดจนกรอบ คลุกกับคาราเมลสีน้ำตาลอ่อน แต่ถ้าเรายังไม่มีตลาดส่งที่ชัดเจน ลองทำแบบเอามาทดลองขายก่อน ๒๐ ถุง หรือฝากขายตามร้านทั่วไป อีกเรื่องที่ควรคำนึงเรื่องปัญหากลิ่นหืนและความชื้น ซึ่งจะทำให้ความกรอบลดลง อนาคตเมื่อตลาดลงตัว อาจปรับเป็นเมนูกล้วยฉาบช็อกโกแลต กล้วยฉาบบาร์บีคิว กล้วยฉาบราดชาเขียว

๒. ก๋วยตากรอบน้ำผึ้ง

ก๋วยตากใหม่ ๆ สด ๆ รสหวานหอมเคล้ากลิ่นน้ำผึ้งไหลเยิ้ม ๆ ซึ่งการจะได้มาที่ก๋วยตากให้อร่อย ต้องมีเคล็ดลับเฉพาะ คือ ใช้กล้วยน้ำว้า (พันธุ์มะลิอ่อน) เป็นวัตถุดิบหลักในการผลิต และคำนึงถึงความสะดวกเวลาตาก และใช้เทคนิคการอบกล้วยให้แห้งเพื่อไล่ความชื้น และฆ่าเชื้อที่อุณหภูมิพอเหมาะพอดีทำให้กล้วยมีสีส้มสวยงาม เนื้อกล้วยเหนียวแน่นและนุ่ม หากมีกำไรมากพอ แนะนำโรงตากกล้วยเล็กๆ เพื่อความสะดวกได้มาตรฐาน ปราศจากฝุ่นและแมลง เก็บไว้กินได้นานขึ้น

๓. คุกกี้กล้วย

หากกล้วยหอมทองสุกงอมเปลือกดำ เตรียมตัวลงมือทำคุกกี้ได้เลย หากใช้กล้วยเป็นตัวนำ ปริมาณน้ำตาลอาจไม่ต้องใส่มาก ถ้าไม่ใส่กล้วย อาจจะต้องใช้ในปริมาณเยอะ พอใส่กล้วยหอมบดลงไปช่วยได้เยอะ ไม่เอาหวานเลย ตัดน้ำตาลหรือทำเป็นสองสูตร ทั้งใส่น้ำตาล และสูตรกล้วยอย่างเดียวก็ได้

๔. ก๋วยทอด สูตรกล้วยหอม

โดยทั่วไปแล้ว ก๋วยทอดทำมาจากกล้วยน้ำว้า แต่เราสามารถใส่กล้วยหอมแทนได้ โดยหั่นกล้วยหอมขึ้นหนาตามชอบแล้วเอาไปชุบกับน้ำแป้ง สามารถเติมงาคั่วเพิ่มความหอม ก่อนเสิร์ฟโรยไอซิ่งหรือราดนมข้น หน่อยคงจะอร่อยไม่ใช่น้อย

ส่วนผสมกล้วยทอด

กล้วยหอม (หรือกล้วยน้ำว้า)

แป้งกรอบ ๑๕๐ กรัม

น้ำ (ใส่แค่พอนวดกับแป้งได้)

น้ำตาลทราย ๑๕๐ กรัม

มะพร้าวขูด ๑๕๐ กรัม

วิธีทำกล้วยหอมทอด

๑. ปอกเปลือกกล้วยหอม ตัดครึ่งแล้วหั่นตามยาวให้ได้ ๔ - ๕ ชิ้น
๒. ผสมแป้งกรอบ น้ำ และน้ำตาลทราย นวดจนน้ำตาลละลาย แล้วใส่มะพร้าวขูด นวดจนเข้ากันดี
๓. นำกล้วยที่หั่นไว้แล้วไปชุบแป้ง เตรียมทอด
๔. ตั้งกระทะใช้ไฟกลางใส่น้ำมัน รอน้ำมันร้อน นำกล้วยลงไปทอดจนสุกเหลือง ตักขึ้นสะเด็ดน้ำมัน จัดใส่จาน

๕. ขนมกล้วย (สูตรกล้วยหอม)

ส่วนผสมขนมกล้วย (สูตรกล้วยหอม)

กล้วยหอมสุก ๖ ผล	กะทิ ๑+๑/๓ ถ้วย
แป้งข้าวเจ้า ๑+๑/๔ ถ้วย	แป้งมันสำปะหลัง ๑/๒ ถ้วย
น้ำตาลทราย ๑+๑/๓ ถ้วย	เกลือ ๑ ช้อนชา
แป้งท้าวยายม่อม ๑/๒ ถ้วย (ถ้าไม่มีก็เพิ่มแป้งมันเข้าไป)	
มะพร้าวสดขูด หรือมะพร้าวแห้งขูด ๑+๑/๒ ถ้วย (สำหรับปั้นกับกะทิ และสำหรับโรยหน้า)	

วิธีทำขนมกล้วย (สูตรกล้วยหอม)

๑. ใส่มะพร้าวขูดลงไปปั่นผสมกับน้ำกะทิ ปั่นผสมจนละเอียด พักไว้
๒. ใส่กล้วยหอมลงอ่างผสม ใช้ที่บดมันฝรั่งบดให้ละเอียด พักไว้
๓. ใส่น้ำตาลทรายกับเกลือลงไป คนผสมให้เข้ากัน พักไว้
๔. ใส่แป้งข้าวเจ้า แป้งมัน และแป้งท้าวยายม่อม ลงในถ้วยผสม (หรือจะใส่ลงไปนวดกล้วยก็ได้)
๕. ใส่ส่วนผสมน้ำกะทิลงไป คนผสมให้เข้ากัน ต่อมาก็นวดผสมให้เข้ากัน จนไม่เป็นเม็ด เทใส่ลงใน
ส่วนผสมกล้วยบด คนผสมพอเข้ากัน อย่าคนแรงเพราะจะเกิดฟองอากาศ
๖. ตั้งขุดหนึ่งใส่น้ำรอไว้เลย และใส่ส่วนผสมขนมกล้วยลงไปพิมพ์ถ้วยตะไล ถ้วยละประมาณ ๒ ช้อนโต๊ะ
โรยมะพร้าวขูด นำไปผึ่งในขุดหนึ่งที่น้ำเดือด นึ่งประมาณ ๑๕-๒๐ นาที หรือ ๑๘ นาที ทดสอบความสุก
โดยใช้ไม้จิ้มลงไป ถ้าไม่มีแป้งติดขึ้นมาถือว่าสุก นำขึ้นมาทั้งพิมพ์ พักไว้จนเย็น ถ้านึ่งด้วยภาชนะที่เคลือบ
นึ่งประมาณ ๒๕-๓๐ นาที นำขึ้นมาทั้งพิมพ์ พักไว้จนเย็น พอขนมกล้วยเย็นแล้วตัดออกมา พร้อมเสิร์ฟ

ฐานการเรียนรู้ที่ ๓ ฐานการเรียนรู้ด้านลดรายจ่าย และการเลี้ยงเปิดเพิ่มรายได้
ตามหลักการทำเกษตรแบบผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ชาวบ้านในชุมชนบ้านวังลับ แบ่งพื้นที่ ๑๐ ไร่ เพื่อปลูกผัก เลี้ยงปลา มีกิน มีใช้ มีขายตลอดปี

การทำไร่นาสวนผสม เป็นการทำงานเกษตรหลายชนิดผสมผสานในบริเวณพื้นที่เดียวกัน ปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดการใช้ที่ดิน เงินทุน แรงงาน และการจัดการที่ดี โดยใช้ปัจจัยผสมผสานเพื่อลดต้นทุนการผลิตที่ได้ผลตอบแทนคุ้มค่า ในสภาวะวิกฤตเศรษฐกิจแปรปรวนจึงเป็นวิธีการลดความเสี่ยงและสร้างรายได้สู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มั่นคง

เดิมทีประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม แนวทางการดำเนินงานส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ซึ่งเป็นวิธีการที่มีความเสี่ยงสูงในการที่จะได้รับผลผลิต เพื่อยกระดับรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้มีความมั่นคง จึงได้ส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนมาทำไร่นาสวนผสมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมให้ทำเกษตรอินทรีย์ ส่งเสริมการผลิตในระบบเกษตรดีที่เหมาะสม GAP (Good Agricultural Practice) เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้บริโภค

ฐานการเรียนรู้ที่ ๓ นั้น มีพื้นที่ทำไร่นาสวนผสม ๑๐ ไร่ และได้จัดการแบ่งเป็นพื้นที่ทำนา ๓ ไร่ ทำสวน ๓ ไร่ เพื่อปลูกไม้ผล พืชผัก เป็นพื้นที่สระน้ำ ๓ ไร่ เพื่อกักเก็บน้ำใช้ในการปลูกพืช เลี้ยงปลาหรือเลี้ยงเป็ด และพื้นที่ ๑ งาน จัดแบ่งเป็นที่อยู่อาศัย โรงเรือนจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์เกษตรและเล้าเป็ด

หากเกษตรกรทำนาเพียงอย่างเดียว เมื่อประสบกับภัยธรรมชาติ ไม่มีน้ำพอเพียงใช้ในการผลิต จึงไม่ได้รับผลผลิตคุ้มค่า ชาวบ้านในชุมชนจึงได้น้อมนำพระราชดำริขององค์พ่อหลวงที่ว่า “น้ำคือชีวิต” พร้อมน้อมนำมาเปลี่ยนแปลงวิถีจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาเป็นการทำไร่นาสวนผสม ได้ยึดหลักปฏิบัติตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ด้วยการแบ่งพื้นที่เป็น ๔ ส่วน ดังนี้

พื้นที่ส่วนที่ ๑ จัดเป็นพื้นที่ทำนา ๓๐% หรือ ๓ ไร่ แปลงนาเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า รอบแปลงนาได้ขุดเป็นร่องน้ำเพื่อกักเก็บน้ำใช้ในการเพาะปลูกหรือเลี้ยงปลา และเน้นการทำนาแบบอินทรีย์ตามวิถีธรรมชาติ ลดการใช้สารเคมีหรือใช้ในระยะเวลาเหมาะสมเพื่อให้ได้ผลผลิตข้าวคุณภาพผลผลิตข้าวที่ได้ส่วนหนึ่งบริโภค อีกส่วนหนึ่งขาย และอีกส่วนหนึ่งสีเป็นข้าวกล้องขายเพื่อเพิ่มมูลค่าและรายได้

รอบแปลงนาได้ขุดเป็นร่องน้ำกว้าง ๒.๕ เมตร และลึก ๑.๕ เมตร เพื่อกักเก็บน้ำใช้ ได้ปลูกผักบุ้ง ได้เลี้ยงปลา และจับขึ้นมากินและขาย

พื้นที่ส่วนที่ ๒ จัดเป็นแหล่งน้ำใช้เพื่อการเกษตร พื้นที่ ๓๐% หรือ ๓ ไร่ ได้ขุดเป็นสระน้ำเพื่อให้เป็นแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการปลูกพืชหรือเลี้ยงปลา

พื้นที่ส่วนที่ ๓ จัดเป็นพื้นที่ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น และพืชผัก เช่น ถั่วฝักยาว มะเขือเปราะ หรือกะเพรา นอกจากนี้ยังปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้นแบบผสมผสาน เช่น กล้วยน้ำว้าขาว กล้วยหอมทอง และไผ่

พื้นที่ส่วนที่ ๔ จัดเป็นพื้นที่อยู่อาศัยและโรงเรือนเก็บวัสดุการเกษตร เล้าเป็ด และเล้าไก่ การเลี้ยงเป็ดได้ใช้วิธีปล่อยให้ออกหากินอาหารในธรรมชาติและให้อาหารเสริม ขณะนี้เป็ดมีผลผลิตไข่ให้เก็บไปกินช่วยลดรายจ่ายในครัวเรือน

จากประสบการณ์ที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวมีความเสี่ยงสูงเมื่อต้องประสบภัยทางธรรมชาติหรือศัตรูพืช การที่ได้ปรับเปลี่ยนมาทำไร่นาสวนผสม ความเสี่ยงลดลง แต่ละกิจกรรมให้ผลผลิตสลับ มีให้เก็บกินในครัวเรือน ผลผลิตส่วนหนึ่งนำไปขายทำให้มีรายได้พอเพียงเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต สามารถยังชีพได้แบบพอเพียงและมั่นคงยิ่งขึ้น จากเรื่อง วิถีไร่นาสวนผสม วิถีพอเพียงและมั่นคง เป็นเกษตรกรรมหลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน เพื่อลดความเสี่ยง ใช้ปัจจัยการผลิตผสมผสาน ได้ผลผลิตค้ำคูณ เป็นแนวทางให้ดำรงชีพได้แบบพอเพียงมั่นคง

